

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Vi lever stadig med konsekvenserne. Naturkatastrofe gav nye muligheder - Stormfloden i 1825

Poulsen, Bo

Published in:
Aarhus Stiftstidende

Creative Commons License
Ikke-specificeret

Publication date:
2019

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Poulsen, B. (2019). Vi lever stadig med konsekvenserne. Naturkatastrofe gav nye muligheder - Stormfloden i 1825. *Aarhus Stiftstidende*. <https://stiften.dk/danmark/Naturkatastrofe-gav-nye-muligheder-Stormfloden-i-1825/artikel/593370>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

PROFESSOR
I MODERNE HISTORIE,
AALBORG UNIVERSITET
BO POULSEN

Digebrud var der overalt, og det stod klart, at stormen var den voldsomste i det område i over 100 år. Indbyggerne søgte tilflugt i højtliggende huse, på lofter og i kirker, men alligevel betalte hundredvis af mennesker med den højeste pris.

Vi lever stadig med konsekvenserne. Naturkatastrofe gav nye muligheder - Stormfloden i 1825

Katastrofe. Det kunne ingen avis-læsere være i tvivl om, hvis de læste *Den Kongelige privilegerede Viborger Samler* 26. februar 1825. Anledningen var den stormflod, der tre uger tidligere havde raseret vestkysten af Jylland og store områder i Vadehavet og op ad Elben i Tyskland.

"Frygtelig var Vesterhavets Overskyldelse Natten mellem den 3die og 4de Februar, ogsaa for Harboøer og Agger Sogne; og højst sørgelige Følgerne for de ulykkelige Beboere".

Cirka 800 mennesker mistede livet under den voldsomme storm. I kombination med højvande i den østlige del af Nordsøen blæste saltvandet ind over diger og ind over lavvandede områder, huse og hele landsbyer.

KATASTROFENS VOLDSOMHED I Holsten nåede de danske aviser allerede 8. februar, hvor Aarhus Stiftstidende kunne fortælle, at Hamborg var blevet hjemsøgt af "overordentlige Naturbegivenheder". Kl. 16 havde signalskud sat byen på den anden ende, og samme aften bød på lyn, torden, sne og frost. Så kl. 3 om morgenen faldt vandet pludselig en lille meter som tegn på, at der var brud på et nærtliggende dige.

Ugen efter strømmede det fortsat ind med nye gruopvækkende historier fra Slesvig-Holsten, Hamborg og fra sydsiden af Elben, hvor flere landsbyer var skyllet væk. Digebrud var der overalt, og det stod klart, at stormen var den voldsomste i det område i over 100 år. Indbyggerne søgte tilflugt i højtliggende huse, på lofter og i kirker, men alligevel betalte hundredvis af mennesker med den højeste pris. I slutningen af februar var det så Agger Tanges tur til at blive omtalt i datidens aviser. Menneskeliv gik ikke tabt i Nordvestjylland, men hjem, kreaturer, græsningsarealer og masser af sand, grus og jord forsvandt i Harboøre og Agger Sogne, der udgjorde den smalle landstrimmel, der skilte

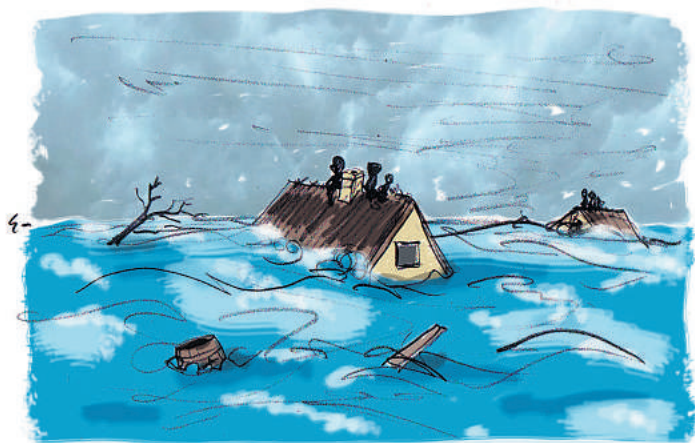

Illustration: Gert Ejton

Nordsøen fra Limfjorden. Nu blev sognene adskilt. I første omgang blev det nordlige Agger Sogn skåret over af Agger Kanal, der hurtigt blev sejlbar, mens senere storme var med til at slå hul ved Thyborøn, hvor der stadig er åbent for skibstrafik ind og ud ad Limfjorden.

STORMENS KONSEKVENSER FOR de små landsbyer fra Agger til Harboøre blev enorme. I de næste årtier flyttede folk fra området, og først i sidste halvdel af 1800-tallet forsøgte man at kontrollere storme og stormfloder med moderne høfder og moler. Høfder virker beskyttende på kysten ved at indfange sand og bølger, der ellers følger med strømmen på langs af kyststrækningen og slider på forstranden. Når forstranden er mindre udsat, er det tilsvarende lettere at beskytte de bagvedliggende klitter med beplantning af for eksempel marehalm.

Høfderne var udlagt som granitblokke og støbt i cement. Omkring indsejlingen til fjorden blev kanalen foret på hver side af kilometerlange dæmninger, og som muskuløse tilføjelser til den glatslebne forstrand stak høfderne vinkelret ud fra dæmningerne bag forstranden.

I løbet af få år viste det sig, at stormen ikke kun fik konsekvenser for Agger og Harboøre sogn, men for hele den nordlige halvdel af Jylland. Det hastigt indstrømmende saltvand var med til at ændre fjordens fauna for altid. Fiskeriet ændrede afgørende karakter. Flere brakvandsfisk forsvandt, ålen svandt kraftigt ind i antal over en årrække, og Limfjordens sildefiskeri blev truet af indstrømmende gopler. Og der gik flere årtier, inden fiskerne forstod at udnytte de nytilkomne arter.

I DET LYS er stormfloden i 1825 blandt Danmarks betydelige naturkatastrofer, selv om andre stormfloder har kostet langt flere menneskeliv. For eksempel var der flere tusinde omkomne ved stormfloden i Vadehavet i 1634, og ved stormfloden i de indre danske farvande i 1872 omkom 80 mennesker. I Laki i Island, der dengang var dansk, var der i 1783 et stort vulkanudbrud, der varede otte måneder og ødelagde høsten ikke bare i Island, men i store dele af Vesteuropa. Moderne undersøgelser viser, at ca. 10.000 mennesker i Europa og Nordafrika døde som konsekvens af udbruddet, og den danske regering overvejede at evakuere den islandske

befolkning til Jylland, så de kunne slå sig ned på den jyske hede.

1825-stormen er især interessant for danmarkshistorien, fordi konsekvenserne stadig udfolder sig og også vil gøre det i fremtiden. Havets indbrud i 1825 blev nemlig et gennembrud i mere end en forstand. Aalborg havde siden middelalderen haft hele Limfjorden som sit naturlige bagland, og byen var en af Danmarks største i 1800-tallet, da besejlingsforholdene ændredes fundamentalt. Til ugunst for Aalborg kunne købmænd fra alle fjordens vestlige købstæder – Lemvig, Thisted, Nykøbing Mors, Skive og Løgstør – nu frit sejle vesterud af fjorden og hente jern, kul, tobak, nye ideer og ikke mindst eksportmuligheder for deres produkter. Især korn og flæsk og i en periode levende stude. Udkant var det på ingen måde efter stormfloden, og indbyggerne så området som centrum og orienterede sig internationalt mod Norge, Tyskland og Storbritannien. Samtidig fik Struer betydning som ladeplads for Holstebro, og Løgstør blev et knudepunkt for at komme forbi Løgstør Grunde midt i Limfjorden. Løgstør profiterede af den ringe dybgang på grundene vest for byen, og efter anlæggelsen af Frederik 7.s Kanal (indviet 1861) blev kanaldriften en selvstændig indtægtskilde for byen. Herefter var søtransporten knyttet sammen på hele strækningen fra Hals til Harboøre til gavn for hele Limfjordslandet – også Aalborg.

DET ER VIGTIGT, at historikere og andre forskere begynder at lave nye fortællinger, hvor de naturlige omgivelser – miljøet – skrives med ind i beretningen om samfundets modernisering og i kulturhistorien. Vi bliver klogere på både fortiden og os selv ved at tage vores historiske relationer mellem mennesker og natur alvorligt, og det giver et bredere perspektiv på de udfordringer, vi står over for samfundet i dag.

KRONIK

Shitstorm på de sociale medier. De tre tabuer - eller hvad tænker elefanterne?

Klima, køn og dyr. Disse tre emner udløser med stor sandsynlighed spontane shitstorme, hvis man ikke formulerer sig med stor forsigtighed. Hvis man lægger vægt på en fredelig tilværelse på de sociale medier, bør man helt undgå dem. Betragte dem som tabuer. Jeg har selv dummet mig i opslag på Facebook om de to første emner.

Klima: Jeg har formastet mig til at kritisere den religiøse dyrkelse af det svenske klimakon Greta Thunberg. Det skulle jeg ikke have gjort.

Køn: På valgaftenen rådede jeg Pia Olsen Dyhr til at skifte stylist. Jeg skyndte mig at slette opslaget igen, inden shitstormen for alvor greb om sig. Jeg skammer mig endnu, men jeg mener nu inderst inde stadig, at langt hår klæder SF-lederen bedre end den nuværende "fiske" drengefrisur. Lad mig nu – shitstorm eller ej – gå all in og vove pelsen med det sidste tabu:

Dyrevelførd: Ikke vedrørende gæs og foie gras, men elefanter. Cirkuselefanter. En aften i sidste uge handlede TV-Avisens hovednyhed

om tre cirkuselefanter, hvis skæbne var uvis. De har stået i karantæne i otte måneder, fordi det ikke længere anses for passende at lade elefanter og en række andre truede dyr optræde i cirkus. Alle medvirkende i indslaget – studievært, cirkusdirektør, politikere osv. – gjorde sig stor umage med at inddrage elefanterne selv: Hvad tænker de? Hvad føler de?

Selv forsøgte jeg hjemme i min lænestol at finde en grimasse, der kunne passe. Hvor er vi mennesker humane, tænkte jeg. Især når det gælder dyr. Shitstorm, kom bare an!

Mikael Busch,
lektor og forfatter,
Kolding